

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen

Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande

Minister

Wille Valve

Föredragande

Specialsakkunnig

Fredrik Rönnlund

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 3

Lagstiftningspromemoria gällande
förslag till ändring av landskapslagen
(ÅFS 1995:92) om tillämpning på
Åland av alkohollagen.

ÅLR 2018/1039

11 S2 Utdrag

Landskapsregeringen beslöt överföra lagstiftningspromemoria, **bilaga S218E03**, till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

Lagstiftningspromemoria 5.2.2018**Landskapslagen (1995:92) om tillämpning i landskapet Åland av alkohollagen**

A: KLARLÄGGANDE AV PROBLEMET OCH DESS ORSAKER**Bakgrund och problemformulering**

Behörighet som ansvarig föreståndare eller dennes ställföreträdare på serveringsställen med A-rättigheter, det vill säga tillstånd med rätt till servering av drycker med högst 80 volymprocent etylalkohol, erhålls idag antingen genom förvärvad yrkeserfarenhet (minst två års heltidsarbete med servering av alkoholdrycker) och intyg över förtrogenhet med bestämmelserna om servering av alkoholdrycker, *eller* genom minst ett års heltidsstudier i restaurangbranschen som innehåller undervisning och praktik i servering av alkoholdrycker.

Det har av flera aktörer uppmärksammats en brist på yrkespersoner med behörighet att fungera som ansvarig föreståndare eller dennes ställföreträdare på serveringsställen med A-rättigheter under tidsperioden när efterfrågan på serveringspersonal är som störst, det vill säga under sommarmånaderna.

Behörighetskraven på den ansvariga föreståndaren och dennes ställföreträdare på serveringsställen med A-rättigheter behöver ses över med syftet att förbättra tillgången på behöriga ansvarspersoner. Detta bör göras med beaktande av att tillräckliga krav fortsättningsvis ställs på serveringspersonalens kompetens så att ordningen på serveringsställen tryggas samt med beaktande av målsättningarna i landskapsregeringens ANDTS-politiska program 2017 – 2020.

Mindre tekniska justeringar av landskapslagen behöver samtidigt övervägas.

Vem eller vilka kräver en förändring - finns det motstridiga intressen? Vilka motiv åberopas - kan det finnas också andra motiv? Finns det konflikter mellan olika mål?

Bristen i tillgång på behöriga föreståndare vid serveringsställen med A-rättigheter har lyfts av turism- och restaurangutskottet vid Ålands näringsliv r.f., med ett förslag om att sänka på kraven på behörighet erhållen genom yrkeserfarenhet, från två år till sex månaders yrkeserfarenhet. Socialvårdsbyrån har sammankallat till ett underlagsmöte (9.1.2018) i vilket representanter för Ålands näringsliv r.f. och dess turism- och restaurangutskott, Ålands polismyndighet, ÅMHM, Ålands yrkesgymnasium, Servicefacket PAM r.f och Pub Stallhagen deltagit. Enligt socialvårdsbyråns återgivning har det vid mötet uppmärksammats att bristen på behöriga ansvariga föreståndare under turistsäsongen hör ihop med en generellt upplevd brist på serveringspersonal som funnits en längre tid men som försvårats de senaste åren. ÅMHM och Ålands yrkesgymnasium har även uppmärksammat svårigheten för tillståndsinnehavare att rekrytera serveringspersonal med behörighet som ansvarig föreståndare för servering med A-rättigheter. Ålands Polismyndighet har uppmärksammat att det på perifert belägna serveringsställen kan uppkomma ett större personligt ansvar på den ansvariga eller ställföreträdande föreståndaren, varvid en viss arbetserfarenhet behövs. PAM har framfört att personalens arbetsmiljö och säkerhet bör beaktas vid lagändringar och att helheten av bestämmelser är avgörande. Ålands Näringslivs turism- och restaurangutskott har även framfört att Åland bör likrikta sina bestämmelser med rikets lagstiftning. Det har också konstaterats att rikets nya alkohollagstiftning (FFS 1102/2017) innebär avregleringar, fler än de som

rör behörighetskrav på ansvariga föreståndare, men att syftet i riket har varit att väga upp avregleringarna med nya krav på tillståndshavare, framförallt på egenkontroll. Enighet kunde i vilket fall nås bland deltagarna om att en ändring till ett krav på 6 månaders yrkeserfarenhet (inklusive krav på intyg över förtrogenhet med bestämmelserna om servering av alkoholdrycker) vore lämplig och ändamålsenlig.

Sänks kraven på yrkeserfarenhet, samtidigt som kraven på behörighet genom utbildning förblir oförändrade, förskjuts lagens värdering av kompetens till yrkeserfarenhetens fördel. Enligt nämnda hörda aktörer (9.1.2018) måste ofta i praktiken också andra faktorer än de kompetenskrav som ställs i lagstiftningen beaktas vid bedömningen om en person är lämpad för uppdraget som ansvarig föreståndare.

ÅMHM har (31.1.2018) framhållit kompletterande synpunkter på en eventuell ytterligare sänkning av kraven på behörighet än den föreslagna på att minska yrkeserfarenhetskravet till 6 månader. Enligt ÅMHM finns det på Åland för närvarande (januari 2017), 121 st. fortlöpande eller tidsbegränsade serveringstillstånd. Av dessa gäller 54 st. A-rättigheter och 67 st. B- och C-rättigheter. ÅMHM har framfört att utan att beakta de övriga konsekvenser en ytterligare sänkning av kraven på yrkeserfarenhet än vad den föreslagna för A-rättigheter kan medföra, befaras en ytterligare sänkning leda till ett stort antal ändringar av serveringstillstånd från B- till A-rättigheter. Beaktat att försommaren är den mest intensiva tiden på året för ÅMHM ansågs det olyckligt om det vid den tidpunkten behöver handläggas ett stort antal ansökningar om ändring av serveringsrättigheter. ÅMHM har även framfört att det rått enighet på underlagsmötet (9.1.2018) om att ett krav på sex månaders serveringserfarenhet i dagsläget vore ändamålsenligt, och framhållit att det primära syftet med den föreslagna ändringen (6 månaders yrkeserfarenhet) är att underlätta tillgången på kunniga och kompetenta ansvarspersoner, och att en decimering av kraven på arbetserfarenhetens längd riskerar att få även andra i dagsläget outredda effekter. Ålands polismyndighets representant har uttryckt understöd för ÅMHM:s kompletterande synpunkter.

Om konsekvensen av ytterligare sänkta krav (lägre än 6 månaders yrkeserfarenhet) på personalens behörighet vid serveringstillstånd med A-rättigheter vore ett utökat antal serveringsställen med A-rättigheter, i enlighet med det som ÅMHM befarar, skulle även tillgången på starka alkoholdrycker på serveringsställen som helhet öka.

Näringsavdelningen vid landskapsregeringen har även hörts i frågan, och framhållit att det vore positivt att minska på yrkeserfarenhetskraven på ansvariga föreståndare vid serveringsställen med A-rättigheter. Lägre krav bedöms kunna underlätta rekryteringen i en bransch som präglas av stora säsongsvariationer och främja framförallt småföretag, som är den dominerande företagsstorleken på Åland, samt främja den regionala utvecklingen eftersom företagen är spridda över hela Åland.

Enligt statistiska uppgifter (ÅSUB) har mängden avlagda examen inom restaurangbranschen på Åland som helhet minskat något under åren 2000 – 2016. Detta i sig kan dock inte förklara bristen på behöriga ansvariga föreståndare. Enligt konsekvensbedömningen i rikets proposition till ny alkohollag och vissa lagar som har ett samband med den (RP 100 2017 rd) råder för närvarande brist på servitörer i Nyland och Egentliga Finland, men i övriga landet råder ingen brist eller så är utbudet på arbetskraft för stort. Att behovet av serveringspersonal på Åland varierar mycket säsongsvist, ställer särskilda krav på rekrytering av tillfällig serveringspersonal, även från platser utanför Åland.

En harmonisering av de åländska regleringarna med de för serveringspersonal i grannområden (Finlands fastland och Sverige) kan återopas som ett ytterligare motiv till att justera behörighetskraven för ansvariga föreståndare. Vid jämförelser av bestämmelser om serveringspersonal mellan Åland och grannområden, bör beaktas att alkohollagstiftningen som helhet, normer och attityder, prissättning, krav på tillståndshavaren, hur tillsynen bedrivs, strukturella faktorer och särskilda insatser för att främja ansvarsfull alkoholserving kan skilja sig åt mellan områdena, vilka kan vara faktorer som påverkar behovet av behörighetskrav på serveringspersonal. Bestämmelserna om krav på serveringspersonal är icke desto mindre något

mildare formulerade i svensk lagstiftning, och efter 1.3.2018 är kraven lägre i övriga Finland än på Åland. Enligt bestämmelser i Finlands nya alkohollag (FFS 1102/2017) ska den ansvariga föreståndaren eller annan för uppgiften utsedd person ha ett intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen. Kraven är de samma på alla ansvariga föreståndare, oberoende av hur starka alkoholdrycker som serveras på serveringsstället. Det krävs dock att alla tillståndshavare utarbetar en plan för egenkontroll. Ett krav på antalet ordningsvakter som ska finnas på serveringsstället efter klockan 1:30 har också förts in i lagen. Motsvarande krav finns inte i den genom landskapslag på Åland tillämpade alkohollagen (FFS 1143/1994) eller i annan på Åland gällande lagstiftning. Enligt alkohollag (SFS 2010:1622), som tillämpas i Sverige, ska sökande av serveringstillstånd genom att avlägga ett prov visa att denne har de kunskaper om alkohollagstiftningen som krävs för att på ett författningensligt sätt utöva serveringsverksamhet. Tillståndshavare ska även utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen och utarbeta ett för verksamheten lämpligt program. Tillståndshavaren eller en av denne utsedd 20 år fylld lämplig serveringsansvarig person, ska ha tillsyn över serveringen och vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden.

Är det underlag som finns tillräckligt för en bedömning av frågan eller behövs tilläggsutredning?

Uppgifter om utvecklingen av tillgången på behöriga föreståndare, särskilt de med behörighet genom yrkeserfarenhet, är inte möjliga att sammanställa kvantitativt, vilket innebär att kvalitativa bedömningar och erfarenheter som berörda aktörer fört fram ges stor vikt. Underlaget som tagits fram är ändå tillräckligt för en bedömning av frågan.

Brister i tillgången på ansvariga föreståndare har tidigare varit föremål för åtgärder genom ändringar i landskapslagstiftningen. I november 2007 trädde en lagändring (ÅFS 2007:86) ikraft som sänkte kraven på tillståndshavare och serveringspersonal vid tillstånd med B-rättigheter, d.v.s. servering med drycker på högst 22 volymprocent etylalkohol, med motiveringen att det för små och perifert belägna företag kan vara svårt att finna arbetskraft som uppfyller de krav på tillräcklig yrkesskicklighet som alkohollagstiftningen ställer, och att dessa företag oftast inte är serveringsställen som har ett särskilt behov av stränga tillståndskrav och sträng övervakning.

Finns det ett internationellt perspektiv på frågan (EG, EES eller internationellt fördrag)?

Regleringen relaterar inte uppenbarligen till EU-rätten eller kända internationella fördrag.

B. BEHOV AV ÅTGÄRDER

Vad händer om man inte gör någonting alls? Blir problemet större och mera akut? Löser problemet sig självt med tiden? Kommer marknadskrafterna att lösa problemet?

Inga kända uppgifter tyder på att problemet är på väg att lösas av sig själv. Om ingen ändring görs, kan det leda till att serveringsställen styrs till att istället för tillstånd för A-rättigheter ansöka om tillstånd för B-rättigheter, för vilka kravet på ansvariga föreståndare är endast ett av restaurangläroanstalt utfärdat intyg över förtrogenhet med bestämmelserna om servering av alkoholdrycker. Marknadskrafterna kan svårligen lösa problemet att det finns en så pass säsongsbetonad brist på serveringspersonal med tillräckligt lång yrkeserfarenhet för behörighet som ansvariga föreståndare på serveringsställen med A-rättigheter.

Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden? Hur påverkas problemet?

Riket har nyligen utfört en totalreform av alkohollagstiftningen (RP 100/2017 rd). Detta och en föråldrad åländsk lagstiftning föranleder behov av en helhetsreform av den lagstiftning som reglerar försäljning av alkohol på Åland. Socialvårdsbyrån har preliminärt utrett behov av särskilt brådskande lagändringar föranledda av rikets totalreform. Sådana har inte konstaterats.

En totalreform av landskapslagen och övrig åländska regleringar på området är angelägen, men eftersom en sådan förutsätter omfattande beredning är den inte förenligt med tidtabellen för en ändring av bestämmelserna om ansvariga föreståndare.

Kan en önskad åtgärd ge upphov till nya problem som är lika stora eller större än de problem man vill lösa?

Enligt hörda aktörer krävs en lagändring för att trygga verksamhetsutövningen på serveringsställen med A-rättigheter. För lågt ställda krav på behörighet som ansvariga föreståndare kan i sin tur leda till att dessa har en sämre beredskap för uppdraget än idag, vilket kan leda till överservering eller andra ordningsproblem. Risken för sådana problem kan begränsas genom att införa andra tillstånds- och tillsynsregleringar eller genom särskilda insatser för ansvarsfull alkoholservering.

C. TIDTABELL OCH ÖVRIGA FRÅGOR

Behövs åtgärder genast? Finns det tid för ytterligare utredningar? Är behovet av åtgärder övergående?

Åtgärder är synnerligen brådskande, eftersom avsikten är att bestämmelserna ska kunna träda ikraft, allra helst, innan kommande högsäsong (sommarmånaderna), för att vara serveringstillståndshavare till nytta under pågående år.

Vilket medel är ändamålsenligast för styrningen?

Eftersom rekryteringsproblemet är säsongsbetonat, finns inte några enkla alternativ till lagstiftningsåtgärder.

Vilka resurser behövs?

Behovet av lagberedningens resurser bedöms som begränsat.

D. DEN POLITISKA LANDSKAPSREGERINGENS FÖRSLAG

Landskapsregeringens ambition är, generellt sett, förenklade regleringar, utan att äventyra säkerheten för människor och miljö. I rikets lagstiftning (FFS 1102/2017) finns inget krav på yrkeserfarenhet för behörighet som ansvarig föreståndare vid ett serveringsställe för alkoholdrycker. Landskapsregeringen ser i motsats till det, ett mervärde i att det ställs krav på en viss mängd yrkeserfarenhet.

Kraven på ansvariga föreståndare och dennes ställföreträdare på serveringsställen med A-rättigheter föreslås sänkas vid förvärvad tillräcklig yrkesskicklighet: från att som idag förutsätta minst två års heltidsarbete med servering av alkoholdrycker samt ett av en restaurangläroanstalt utfärdat intyg över förtroendet med bestämmelserna om servering av alkoholdrycker, till att förutsätta *minst 3 månaders heltidsarbete med servering av alkoholdrycker samt ett av en restaurangläroanstalt utfärdat intyg över förtroendet med bestämmelserna om servering av alkoholdrycker.*

Fredrik Rönnlund
Specialsakkunnig
Socialvårdsbyrån
Social- och miljöavdelningen